

ANALISIS MAKNA KONTEKS NILAI MORAL KONFUSIANISME *REN* DAN *YI* DALAM KARYA TERJEMAHAN *HIKAYAT TIGA NEGARA*

(Analysis of the Contextual Meaning of Confucian Moral Values of “Ren” and “Yi” in Hikayat Tiga Negara)

Oo Jiu Bell*

oojiubell@yahoo.com

Goh Sang Seong

gohss@usm.my

Bahagian Pengajian Penterjemahan dan Interpretasi,
Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan, Universiti Sains Malaysia.

Terbit dalam talian (*published online*): 4 Disember 2020

Sila rujuk: Oo Jiu Bell dan Goh Sang Seong. (2020). Analisis Makna Konteks Nilai Moral Konfusianisme *Ren* dan *Yi* dalam Terjemahan *Hikayat Tiga Negara*. *Jurnal Bahasa*, 20(2), 317–346.

Abstrak

Artikel ini bertujuan meneliti makna konteks nilai kemoralan Konfusianisme “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) konteks situasi dalam novel kesusasteraan karya terjemahan *Hikayat Tiga Negara*. Konteks situasi dalam teks kesusasteraan merupakan episod yang mengisahkan sesuatu peristiwa. Pengolahan hikayat ini pula bertemakan nilai “仁” (*ren*) atau “义” (*yi*) berserta dengan deskripsi nilai yang terpapar pada amalan, pegangan dan tingkah laku watak-watak dalam konteks situasi. Kajian lepas menunjukkan pentafsiran makna nilai kemoralan Konfusianisme berdasarkan konteks ayat bagi menyampaikan makna konteksnya secara umum. Masalah lain ialah pentafsiran makna konteks nilai secara subjektif berdasarkan tujuan dan konteks budaya penterjemah. Bagi mengisi jurang kajian makna nilai yang terhad pada konteks ayat dan pentafsiran secara subjektif, kajian ini memfokuskan pentafsiran makna konteks nilai berdasarkan makna asalnya dalam konteks situasi. Kajian memanfaatkan kaedah analisis makna konteks berdasarkan sistem sinkronik Peng Liyuan

(2005) bagi mentafsirkan makna konteks “仁” (ren) atau “义” (yi). Dengan mengklasifikasikan konteks situasi kepada konteks umum, konteks khusus dan konteks ekstralinguistik, makna konteks yang dirujuk dapat dikenal pasti. Hasil kajian mendapati bahawa makna konteks “仁” (ren) terbahagi kepada makna umum, makna khusus dan makna ekstralinguistik, manakala makna konteks “义” (yi) pula terbahagi kepada makna umum, makna khusus, makna tema dan makna berasaskan hubungan interpersonal berdasarkan klasifikasi konteks situasi. Selain itu, interaksi antara konteks situasi intralinguistik dan ekstralinguistik juga mempengaruhi pentafsiran makna konteks nilai. Kajian ini memaparkan kepentingan makna konteks wacana dalam merekayasa nilai kemoralan Konfusianisme dalam konteks situasi karya terjemahan *Hikayat Tiga Negara*.

Kata kunci: Nilai kemoralan Konfusianisme, konteks situasi, makna konteks, pentafsiran, sinkronik

Abstract

This paper aims at investigating the contextual meaning of the Confucian moral values of “仁” (ren) and “义” (yi) in the situational contexts of Hikayat Tiga Negara. Situational context in a literary text is the episode that describes an event. This story centres on the themes of the values “仁” (ren) and “义” (yi), together with the descriptions of these values through the practices, beliefs and behaviour of characters in the situational contexts. Previous studies have shown that the interpretation of the contextual meaning of Confucian moral values is based on the sentential contexts to convey the general contextual meaning. The other problem is the subjective interpretation of the contextual meaning of the values, based on the motives and cultural contexts of the translators. In order to fill the gap in the studies on the interpretation of the meaning of values, which is confined to sentential contexts and subjective interpretation, this study focuses on the interpretation of the contextual meaning of the values based on their original meaning in the situational contexts. The research employs the method of synchronic system-based contextual meaning analysis to interpret the synchronic contextual meaning of “仁” (ren) and “义” (yi). By classifying the situational contexts into general context, distinctive context and extralinguistic context, the particular contextual meaning can be identified. The findings reveal that the contextual meanings of “仁” (ren) are divided into general meaning, specific meaning and extralinguistic meaning, while the contextual meanings of “义” (yi) are divided into general meaning,

specific meaning, thematic meaning and interpersonal relationship-based meaning upon the classification of situational contexts. Besides this, the interaction between the intralinguistic and extralinguistic situational contexts also affects the interpretation of the contextual meaning of the values. This study presents the importance of discourse context to meaning in recreating Confucian moral values in the situational contexts of Hikayat Tiga Negara.

Keywords: Confucian moral values, situational context, contextual meaning, interpretation, synchronic

PENDAHULUAN

Kajian lepas (Wang Hui, 2001; Yang Ping, 2008; Zhang Ya-qiong, 2009; Sang Longyang, 2016) menunjukkan bahawa masalah analisis makna nilai kemoralan Konfusianisme “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) muncul daripada pentafsiran makna nilai berdasarkan konteks ayat bagi menyampaikan makna konteksnya secara umum. Masalah lain ialah pentafsiran makna konteks nilai secara subjektif berdasarkan tujuan dan konteks budaya penterjemah (Kong Weizhen, 2011; Zhang Yang, 2013; Xie Youlian, 2018). Walaupun terdapat kajian (Sang Longyang, 2016) yang mengesyorkan agar pentafsiran maknanya perlu berpandukan konteks, namun, jenis konteks dan kaedah pentafsiran makna konteks nilai ini belum dicerakinkan daripada kajian-kajian sebelum ini. Bagi mengisi kelompangan kajian ini, artikel ini meneliti makna konteks nilai kemoralan Konfusianisme “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) dengan memanfaatkan kaedah analisis makna konteks berdasarkan sistem sinkronik Peng Liyuan (2005). Makna konteks yang dikaji dinamai makna konteks sinkronik. Penggunaan pendekatan sistem sinkronik bertujuan untuk meneliti makna hakiki nilai berdasarkan konteks situasi (atau episod) pada zaman kepengarangan *Hikayat Tiga Negara*, atau nama asalnya dalam bahasa Cina “三国演义” (*San Guo Yan Yi*), yakni teks untuk kajian ini.

Hikayat Tiga Negara bertemakan nilai kemoralan Konfusianisme “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) (Ling Yu, 1997, p. 134). Nilai kemoralan Konfusianisme “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) mempunyai makna asas atau makna umum yang tersendiri. Makna asas “仁” (*ren*) ialah kasih sayang, yakni mengasihi atau menyayangi manusia secara umum menurut dalam kamus Konfusianisme China, *Zhongguo Ruxue Cidian* (1989, p. 608), manakala makna asas “义” (*yi*) ialah wajar dan berpatutan (*Zhongguo*

Ruxue Cidian, 1989, pp. 561–562). Kedua-dua nilai ini sarat dengan pelbagai makna dalam konteks situasi yang berlainan. Menurut sarjana yang mengkaji makna nilai “仁” (*ren*), “仁” (*ren*) dapat ditafsirkan dengan makna yang berlainan berdasarkan kasih sayang dalam pelbagai konteks situasi (Qian Xun, 1991, p. 26; Chen Xiao-qiang, 2002, p. 44; Ge Rongjin, 2002, pp. 10–11). Yan Qing dan Wang Antian (2012, pp. 28–29) yang mengkaji pentafsiran makna budaya nilai “义” (*yi*) dalam *Hikayat Tiga Negara* juga mengutarakan bahawa nilai “义” (*yi*) mempunyai makna yang pelbagai berdasarkan fahaman budaya Konfusianisme dan penggunaannya dalam konteks situasi yang berlainan. Ternyata bahawa “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) mewakili makna spesifiknya berdasarkan konteks situasi tertentu.

Sehubungan dengan tujuan analisis makna konteks nilai “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*), kajian ini mencerakinkan tafsiran makna nilai dalam teks terjemahan *Hikayat Tiga Negara* yang mempamerkan makna konteks yang pelbagai. Menerusi analisis makna konteks dalam wacana konteks situasi, ajaran nilai kemoralan Konfusianisme dapat direkayasa dan dihayati oleh pembaca teks terjemahan. Kajian ini turut memantapkan lagi ilmu bidang makna konteks wacana dengan penemuan jenis makna konteks baharu.

KONTEKS DALAM TEKS KESUSASTERAAN

Menurut Zhang Yi (1993, pp. 105–106) yang mengkaji konteks dalam teks kesusasteraan, konteks merujuk hubungan kesinambungan antara ayat dengan ayat dalam sesuatu wacana, atau hubungan kesinambungan antara teks sebelum dan selepas item linguistik yang dikaji dalam wacana. Konteks dalam teks kesusasteraan pula berteraskan kisah daripada episod dan gambaran watak bagi menyampaikan sesuatu makna atau pemikiran melalui deskripsi kisah dan kelakuan manusia. Selain itu, sesuatu konteks juga berlandaskan tema karya kesusasteraan tersebut (Zhang Yi, 1993, p. 110).

Bagi Lu Ping (2004, pp. 59–60) yang mengkaji penterjemahan konteks dalam teks kesusasteraan berpendapat, karya kesusasteraan merupakan sistem konteks lengkap yang terhasil daripada rekaan struktur naratif. Lantaran itu, teks kesusasteraan merupakan konteks intralinguistik yang terdiri daripada pelbagai jenis konteks, yakni konteks sebelum dan selepas teks yang dikaji, konteks situasi, konteks budaya dan konteks emosi. Keempat-empat jenis konteks tersebut saling pengaruh-mempengaruhi dan dipersembahkan melalui bahasa. Oleh itu, konteks dalam teks kesusasteraan juga dirujuk sebagai konteks intralinguistik.

Xu Jie (2012, p. 72, pp. 106–107) juga berpendapat bahawa teks kesusasteraan bersifat kontekstual kerana konteks kesusasteraan berada antara konteks intralinguistik dan konteks sosiobudaya dalam sesebuah karya. Oleh itu, kajian konteks dalam teks kesusasteraan bukan sahaja mementingkan konteks intralinguistik, malah juga mengambil kira faktor konteks budaya kerana kepengarangan karya berunsurkan semangat, budaya dan nilai tradisi rakyat yang diintegrasikan dalam konteks kesusasteraan.

Tuntasnya, sesebuah konteks dalam teks kesusasteraan merupakan sesuatu episod yang mengandungi kisah yang dihuraikan dalam konteks situasi. Sesuatu konteks situasi pula terdiri daripada konteks sebelum dan selepas item linguistik yang dikaji serta dilatari konteks budaya. Kajian ini terbatas pada teks kesusasteraan karya terjemahan *Hikayat Tiga Negara* yang terkenal dengan struktur tipikal naratif episodnya yang mengintegrasikan plot dan keperibadian watak “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) dalam kisahnya (Zheng Tiesheng, 2000, p. 83). Kajian menetengahkan konteks situasi sebagai konteks yang dikaji kerana konteks situasi merupakan faktor asas dalam pengenalpastian makna konteks (Peng Liyuan, 2005, p. 213).

Konteks Situasi

Konteks situasi digagaskan oleh Malinowski (1923/1946) bagi merujuk peristiwa dalam teks. Konteks situasi kemudiannya diintegrasikan dalam teori linguistik Firth (1935) bagi merujuk makna atau fungsi bahasa dalam konteks (Halliday & Hasan, 1985, p. 8). Selanjutnya, Halliday dan Hasan (1985, p. 99) membincangkan analisis konteks situasi yang terdiri daripada faktor bidang, iaitu (*field*), tenor dan medium (*mode*) dari perspektif sistemik fungsional linguistik. Bidang merujuk apa-apa yang berlaku. Tenor merujuk status dan peranan peserta yang terlibat. Medium pula merujuk fungsi bahasa dan medium penyampaian mesej. Selain itu, Catford (1965) juga meneliti konteks situasi dari segi faktor ekstratekstual dalam situasi yang berkaitan dengan teks. Sehubungan dengan faktor ekstratekstual, kajian lepas (Zhang Jie, Zhang Yazhu dan Zhu Yamei, 2013; Dai Xiaoguang, 2017) menunjukkan bahawa konteks situasi ialah peristiwa dalam konteks ekstralinguistik. Misalnya, Dai Xiaoguang (2017, p. 142) mengutarakan bahawa konteks situasi melibatkan faktor seperti watak, latar belakang peristiwa, masa, tempat, watak yang berkomunikasi dan sebagainya dalam proses penghasilan teks oleh pengarang.

Berdasarkan ciri intralinguistik dan ekstralinguistik konteks situasi, Peng Liyuan (2005, p, 103) mengklasifikasikan konteks situasi kepada dua, yaitu konteks situasi intralinguistik dan konteks situasi ekstralinguistik. Daripada klasifikasi ini, lahirlah konteks situasi umum, konteks situasi khusus dan konteks situasi ekstralinguistik bagi tujuan mengenal pasti makna konteks item linguistik yang dikaji (Peng Liyuan, 2005, pp. 103–108). Makna item linguistik dalam konteks situasi umum merujuk sifat-sifat umum atau universal dalam konteks situasi umum (intralinguistik) seperti yang tertera dalam makna formal atau makna kamus. Makna item linguistik pula dalam konteks situasi khusus (intralinguistik) merujuk konteks situasi yang mengandungi mesej budaya khusus yang berlainan daripada makna formal dan hanya dapat ditafsirkan berdasarkan konteks ini. Selain itu, makna item linguistik dalam konteks situasi ekstralinguistik pula dirujuk di luar teks.

Konteks situasi berperanan penting dalam penentuan makna sesuatu teks atau unit linguistik. Penterjemahan makna sesuatu teks dalam konteks situasi bermaksud pengungkapan semula teks dengan makna atau fungsi yang sama dalam teks sumber (Catford, 1965; Peng Liyuan, 2005, p. 217). Bermula dengan meneliti ciri-ciri peristiwa dalam konteks situasi intralinguistik bagi mengenal pasti makna sesuatu teks dan sekiranya perlu, hubungan ciri-ciri tersebut dengan konteks situasi ekstralinguistik, penelitian dan pengenalpastian makna sesuatu teks atau item linguistik yang dikaji berdasarkan konteks situasi dapat dilakukan (Peng Liyuan, 2005, p. 213).

PENTAFSIRAN MAKNA KONTEKS “仁” (*REN*) DAN “义” (*YI*)

Makna Asas “仁” (*Ren*) dan “义” (*Yi*)

Makna asas “仁” (*ren*) gagasan Konfusius pada zaman Pra-Qin (Zaman Paleolitik-221 Sebelum Masihi) ialah kasih sayang secara umum terhadap manusia sejagat. Makna asas kasih sayang ini mencakupi beberapa prinsip atau makna yang berkaitan dengan cara menyayangi orang, antaranya termasuklah sopan, taat setia, hormat-menghormati, amanah, ikhlas, saksama, prihatin, memperlakukan orang lain seperti dirinya sendiri dan belas kasihan (Qian Xun, 1991, pp. 27–29).

Menurut Wu Feng dan Song Yifu (1992, p. 1) pula, Konfusius merujuk nilai “仁” (*ren*) sebagai pegangan prinsip moral yang tertinggi dan dasar kasih sayangnya merangkumi makna mengasihi orang, mengasihi terhadap segala makhluk yang hidup, melayan orang seperti melayan diri sendiri, memperlakukan orang seperti diri sendiri serta sudi mengorbankan diri untuk mempertahankan pegangan prinsip moral. Liu Changxin (2009, pp. 30–31) juga mengupas bahawa amalan nilai “仁” (*ren*) termasuklah memperlakukan orang dengan penuh ketaatsetiaan, keikhlasan, amanah dan kebolehpercayaan seperti ketaatsetiaan terhadap pemerintah, prihatin terhadap keperluan dan kepentingan orang lain serta saksama dalam memperlakukan orang lain seperti dirinya sendiri.

Selain makna kasih sayang, skop makna nilai “仁” (*ren*) yang lain ditentukan oleh jenis hubungan sesama manusia (Ling Yu, 1997, p. 129) yang dirujuk sebagai tatasusila atau norma etika sosial, yakni ketaatan dan hormat-menghormati dalam hubungan antara ibu bapa dan anak, hubungan sesama adik-beradik, hubungan antara pemerintah dan pembesar, hubungan antara pembesar dan pegawai serta hubungan antara ibu bapa, anak dan adik-beradik (Qian Xun, 1991, p. 27–29).

Mensius, pada zaman pertengahan Peperangan Negara selepas Zaman Chunqiu (770–221 Sebelum Masihi), yang mengembangkan konsep “仁” (*ren*) daripada gagasan Konfusius mengetengahkan bahawa konsep kasih sayang “仁” (*ren*) berasal daripada sifat belas kasihan sebagai sifat semula jadi manusia (Mensius: Gong Sun Chou dalam Ge Rongjin, 2002, p. 16). Tingkah laku yang menunjukkan sifat belas kasihan termasuklah mencurahkan kasih sayang kepada orang yang mempunyai hubungan pertalian darah, bersimpati, menghormati dan bermurah hati terhadap orang luar yang tiada hubungan pertalian darah, serta menyayangi objek yang tidak bernyawa (Ge Rongjin, 2002, p. 16). Selain sifat belas kasihan, peluasan makna konsep “仁” (*ren*) oleh Mensius juga merangkumi pemerintahan kasih sayang yang bertunjangkan sifat belas kasihan. Amalan nilai “仁” (*ren*) dipraktikkan dalam dasar pemerintahan negara yang bertujuan memperkaya, membela dan memberi manfaat kepada rakyat (Ge Rongjin, 2002, p. 12). Pemerintahan kasih sayang yang berlandaskan gagasan Konfusius ini mementingkan asuhan moral kepada kedua-dua belah pihak, iaitu pemerintah dan rakyat, dengan harapan agar asuhan moral dapat menggantikan hukuman mati bagi membanteras kelakuan zalim, memansuhkan hukuman bunuh dan membangunkan masyarakat yang bebas daripada pengadilan (Qian Xun, 1991, pp. 15–17). Selain itu, pemerintahan kasih sayang juga mengutamakan kesedaran rakyat terhadap

kemaksiatan agar menghindarkan diri daripada melakukannya di samping mematuhi tatasusila sebagai tata tertib sosial (Qian Xun, 1991, pp. 17–22).

Seperti “仁” (*ren*), nilai Konfusianisme “义” (*yi*) juga mempunyai makna dasarnya yang tersendiri. “义” (*yi*) bermaksud (1) wajar dan berpatutan; (2) berpatutan dengan rukun dan prinsip Konfusianisme, dan selalunya bertentangan dengan faedah individu; (3) norma prinsip moral yang selalunya dikaitkan dengan “仁” (*ren*), dan mengandungi makna seperti hormat kepada golongan senior, pendeta dan sebagainya; dan (4) prinsip, kebenaran (Zhongguo Ruxue Cidian, 1989, pp. 561–562).

Secara umumnya, “义” (*yi*) bermaksud kewajaran, yakni prinsip moral yang wajar dan patut dipatuhi dan dilaksanakan (Yang Guorong, 1994, p. 29). Lu Shizhong (1988, pp. 41–42) pula mengupas bahawa “义” (*yi*) mempunyai empat pengertian yang berbeza mengikut fungsinya dalam Analek Konfusius, iaitu (1) “义” (*yi*) sebagai prinsip moral yang mesti dipatuhi; (2) “义” (*yi*) sebagai kewajaran atau kelakuan yang adil; (3) “义” (*yi*) sebagai hubungan sesama manusia seperti yang terdapat dalam sepuluh hubungan “义” (*yi*) yang merangkumi hubungan dengan ayah, anak, abang, adik, suami, isteri, senior, junior, pemerintah dan pembesar serta (4) “义” (*yi*) sebagai alasan yang berpatutan atau munasabah.

Ringkasnya, nilai kemoralan Konfusianisme “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) mempunyai makna asas yang tersendiri di samping sarat dengan pelbagai makna yang berubah mengikut konteks situasi yang berbeza. Pentafsiran makna nilai pula berdasarkan keperibadian watak, amalan nilai moral dan hubungan sesama watak dalam konteks situasi tertentu.

Makna Konteks “仁” (*Ren*) dan “义” (*Yi*)

Pentafsiran makna “仁” (*ren*) adalah berbeza dalam konteks situasi yang berlainan (Qian Xun, 1991; Ge Rongjin, 2002; Chen Xiao-qiang, 2002). Sebagai contoh, “仁” (*ren*) bermaksud kebaikan, sifat bermoral, murah hati dan berperikemanusiaan (Yin Xiao-juan, 2012). *Ren* bermaksud kemoralan, kemoralan yang sejati, kemoralan yang luhur, bermurah hati, sifat unggul, kemanusiaan, berperikemanusiaan dan sebagainya (Yang Ping, 2008) dalam pelbagai konteks situasi.

Selain itu, nilai “义” (*yi*) juga mendukung makna yang pelbagai berdasarkan fahaman budaya Konfusianisme dan penggunaannya dalam konteks situasi yang berlainan (Zhu Hanbin, 2001; Yan Qing dan Wang Antian, 2012). “义” (*yi*) merujuk makna taat setia kepada negara dan taat

kepada ibu bapa (Gao Shanshan, 2011, pp. 6, 9), keadilan, kebenaran dan kewajaran untuk menjaga kepentingan sosial dan memandang enteng pada kepentingan diri sendiri (Guan Yong, 2008, p. 6; Kang Yu, 2007, p. 161), menghormati abang, senior, golongan atasan dan pendeta, adil, saksama, tidak mementingkan kebajikan diri, menghalang jenayah, melindungi harta benda, menentang penganiayaan, pencerobohan dan penyeksaan rakyat (Kang Yu, 2007, p. 161) serta keberanian untuk bertindak, malah mengorbankan nyawa sendiri demi kebenaran atau mempertahankan prinsip moral yang luhur (Zhu Qianhai, 2003, pp. 33–38).

Dari sudut makna terjemahan nilai Konfusianisme pula, didapati bahawa pentafsiran makna nilai bergantung pada makna konteksnya (Zhang Jiwen, 2009; Dai Yangping, 2010; Chen Yue, 2014; Sang Longyang, 2016). Makna konteks nilai Konfusianisme sama ada terhad pada konteks ayat, iaitu ayat tunggal yang mengandungi nilai Konfusianisme tertentu (Dai Yangping, 2010; Zhang Yang, 2013; Sang Longyang, 2016) atau tujuan dan fahaman budaya penterjemah terhadap konteks budaya teks sumber (Cao Hui, 2007; Kong Weizhen, 2011; Yin Xiao-juan, 2012). Sebagai contoh, dalam konteks ayat “巧言令色，鲜矣仁” (Glos: [Kata manis] [muka yang mengampu], [kurang] [betul] [sifat moral]) yang secara literalnya bermaksud orang yang bercakap manis dan berpura-pura, pengampu jarang-jarang mempunyai sifat moral, “仁” (*ren*) ditafsirkan sebagai *moral character* (sifat bermoral), *moral life* (kehidupan bermoral), *moral surrounding* (persekitaran yang bermoral) dan *the Good, goodness* (yang baik, kebaikan) oleh penterjemah yang berlainan walaupun “仁” (*ren*) berada dalam konteks ayat yang sama (Kong Weizhen, 2011). Hal ini juga memperlihatkan pentafsiran makna budaya nilai dalam konteks atau latar budaya penterjemah yang berlainan. Disebabkan oleh masalah pentafsiran makna nilai “仁” (*ren*) ini, makna konteks yang rencam dalam terjemahan mengakibatkan penyampaian makna yang tidak lengkap, kehilangan makna budaya dan kesalahan mentafsir makna nilai mengikut penggunaannya dalam teks asal (Xie Youlian, 2018).

Sehubungan dengan itu, masalah pentafsiran makna konteks, nilai “义” (*yi*) juga mempunyai tafsiran makna yang berbeza seperti *righteousness* (kewajaran), *justice* (keadilan) (Sang Longyang, 2016, pp. 91–93), *appropriateness* (kesesuaian), *morality* (prinsip moral), *freedom* (kebebasan), *liberty* (kebebasan), *choice* (unggul), *ought* (patut), *individual* (perseorangan), *reason* (alasan), *autonomy* (autonomi), *dilemma* (dilema), *objective* (objektif) dan *subjectivity* (kesubjektifan)

yang berfalsafah doktrin negara barat (Ames & Rosemont, 1998 dalam Tan Xiaoli, 2011, pp. 42, 44). Bagi mengatasi masalah pentafsiran makna konteks yang rencam, Sang Longyang (2016) mengulas bahawa nilai “义” (*yi*) perlu dikaji fenomena konteks linguistiknya bagi mentafsirkan makna khususnya dalam konteks situasi tertentu. Walaupun makna nilai harus ditafsirkan daripada konteks yang disebutkan, namun kajian lepas menunjukkan bahawa pentafsiran makna nilai “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) dalam bahasa Inggeris adalah rencam mengikut tafsiran penterjemah terhadap konteks situasi yang dirujuk dalam Analek Konfusius.

Nilai “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) merupakan nilai kemoralan Konfusianisme yang diketengahkan dan diterapkan dalam pengolahan *Hikayat Tiga Negara* (Zhu Hanbin, 2001, p. 69; Kong Renfei, 2008, p. 117). Konsep nilai “仁” (*ren*) muncul dengan kerap dalam hikayat, sama ada dalam dialog atau dalam konteks situasi yang berlainan dan mendukung fungsi yang khusus dalam konteks situasi yang berbeza (Zhu Hanbin, 2001, p. 69). Menurut Jia Yong-xing (2010) pula, “义” (*yi*) merupakan nilai yang melatari keseluruhan kisah dengan perkembangan episod bertitik tolak daripada nilai “义” (*yi*) (Jia Yong-xing, 2010, p. 59). Struktur pengolahan hikayat ini mengutamakan penyerlahan keperibadian watak dalam pelbagai konteks situasi (Zheng Tiesheng, 2000, p. 111). Hal ini selaras dengan kupasan Gao Zhihui (1980, pp. 242–244) yang mengkaji sejarah perkembangan teks kesusasteraan klasik *Hikayat Tiga Negara* bahawa hikayat ini mengukir keperibadian, pemikiran dan semangat watak dengan menghuraikan niat, taktik dan tindakan mereka dalam episod atau konteks situasi melalui deskripsi tingkah laku dan ujaran watak.

Contoh 1:

“仁” (<i>ren</i>) dalam teks sumber	Transliterasi	Glos	Tafsiran makna konteks sinkronik “仁” (<i>ren</i>)
咨曰：“……获于禁而不害，是其仁也。” (Bab 82, halaman 670)	[Zi] [yue]: “…… [huo] [Yu Jin] [er] [bu hai], [shi] [qi ren] [ye].”	[Zhao Zi] [berkata]: “…… [Menangkap] [Yu Jin] [tetapi] [tidak memudaratkan], [merupakan] [kasih sayangnya] [(kata bantu)].”	Zhao Zi berkata, “Menangkap Yu Jin tetapi tidak membunuh, pemurahannya .” (Bab 82, halaman 12 51)

Ternyata bahawa pentafsiran makna “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) dalam *Hikayat Tiga Negara* berdasarkan kehadiran nilai dalam konteks situasi tertentu. Sebagai contoh, makna konteks sinkronik “仁” (*ren*) dapat ditafsirkan sebagai pemurah dalam Contoh 1.

Dalam Contoh 1, konteks situasi umum yang memaparkan sifat universal “仁” (*ren*) ini menunjukkan sifat kemurahan hati watak Sun Quan yang walaupun menangkap panglima besar Cao Cao, iaitu Yu Jin, tetapi tidak membunuhnya. Disebabkan oleh sifatnya yang sudi melepaskan pihak musuh tanpa membunuh atau menamatkan nyawanya, makna konteks sinkronik “仁” (*ren*) dapat ditafsirkan sebagai “pemurah orangnya”.

Contoh 2 pula menunjukkan bahawa pentafsiran makna konteks sinkronik “义” (*yi*) sebagai kesetiaan seperti yang berikut:

Contoh 2:

“义” (<i>yi</i>) dalam teks sumber	Transliterasi	Glos	Tafsiran makna konteks sinkronik “义” (<i>yi</i>)
崔夫人曰：“王死父，妾死夫：其义同也。夫亡妻死，何必问焉！” (Bab 118, halaman 967)	[Cui furen] [yue]: “[Wang] [si] [fu], [qie] [si] [fu]: [qi <u>yi</u>] [tong] [ye]. [Fu] [wang] [qi] [si], [hebi] [wen] [yan]!”	[Puan Cui] [berkata]: “[Maharaja] [mati] [ayahanda], [isteri] [mati] [suami]: <u>[kewajarannya]</u> [sama] [(kata bantu)]. [Suami] [mati] [isteri] [mati], [mengapa] [tanya] [(kata seru)]!”	“Kanda mati kerana ayahanda, dinda mati kerana kanda, sama <u>kesetiannya</u> . Maka isteri mati mengikut suami, usah tanyakan sebabnya,” kata Puan Cui. (Bab 118, halaman 2116)

Konteks situasi khusus yang mengandungi mesej budaya khusus berasaskan ajaran Konfusianisme. Dalam Contoh 2 ini memaparkan isteri yang mati mengikut suami menunjukkan kesetiaan isteri kepada suami. Oleh itu, makna konteks sinkronik “义” (*yi*) dapat ditafsirkan sebagai kesetiaan.

Selain hadir dalam bentuk tunggal “仁” (*ren*), “仁” (*ren*) juga berkolokasi dengan kata lain seperti kolokasi “仁慈” (*renci*), “不仁” (*buren*) dan sebagainya bagi membentuk satu unit makna yang

berkonsepkan “仁” (*ren*). Seperti “仁” (*ren*), “义” (*yi*) pula berkolokasi dengan kata lain seperti “义气” (*yiqi*), “不义” (*buyi*) dan sebagainya bagi membentuk satu unit makna yang berfalsafah “义” (*yi*). Kolokasi-kolokasi ini mempunyai makna yang tersendiri dan berfungsi menyerlahkan makna nilai kemoralan Konfusianisme yang khusus dalam konteks situasi tertentu.

Sorotan kajian lepas menunjukkan bahawa nilai kemoralan Konfusianisme “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) mempamerkan makna konteks wacananya berdasarkan konteks situasi. Makna hakikinya hanya dapat difahami dan dihayati apabila makna konteks sinkroniknya dipindahkan kepada teks terjemahan berbahasa Melayu, iaitu *Hikayat Tiga Negara*, dalam kajian ini. Walaupun terdapatnya kepelbagaian padanan makna yang diutarakan dalam kajian lepas sama ada berlandaskan konteks ayat Analek Konfusius ataupun berdasarkan konteks sejarah dan tujuan penterjemah, namun makna hakiki nilai dalam konteks wacana belum dianalisis dalam *Hikayat Tiga Negara* yang bertemakan nilai kemoralan Konfusianisme ini. Bagi mengisi jurang kajian ini, artikel ini meneliti makna konteks “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) dengan memanfaatkan teori analisis makna konteks yang dikemukakan oleh Peng Liyuan (2005) secara sistematik.

METODOLOGI KAJIAN

Kajian ini memanfaatkan teori analisis makna konteks berdasarkan sistem sinkronik Peng Liyuan (2005) bagi meneliti makna konteks sinkronik nilai “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) dalam konteks situasi. Analisis konteks ini meneliti makna spesifik yang terhasil daripada sesuatu konteks situasi yang berlatarkan konteks budaya tertentu. Konteks situasi dalam teks terangkum dalam konteks intralinguistik (dinamai konteks situasi intralinguistik), manakala konteks situasi di luar teks merupakan konteks ekstralinguistik (dinamai konteks situasi ekstralinguistik) (Peng Liyuan, 2005, p. 212).

Peng Liyuan (2005) mendefinisikan konteks sebagai persekitaran penggunaan bahasa yang terdiri daripada faktor *langue* (atau sistem bahasa), *parole* (atau penggunaan bahasa/ujaran sebenar), konteks situasi dan konteks budaya. Analisis makna konteks ini melibatkan kesalinghubungan antara keempat-empat faktor tersebut. Pentafsiran dan pemindahan makna konteks sinkronik dapat mengungkap kembali

konteks teks asal melalui interaksi pelbagai faktor antara dua jenis budaya bahasa (Peng Liyuan, 2005, p. 198).

Teori analisis makna konteks berdasarkan sistem sinkronik Peng Liyuan (2005) dimanfaatkan untuk kajian analisis makna konteks nilai kemoralan Konfusianisme (NKK) dalam *Hikayat Tiga Negara* kerana makna nilai-nilai “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) perlu ditafsirkan dalam konteks situasi yang berlainan. Deskripsi dalam konteks situasi pula berfungsi menyerlahkan makna spesifik “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) masing-masing. Makna konteks sinkronik pula diteliti melalui empat tatacara mengikut teori analisis makna konteks berdasarkan sistem sinkronik seperti yang berikut:

- (i) Meneliti bentuk dan kolokasi item linguistik (atau *langue*) yang dikaji dan mengenal pasti makna formalnya dalam kamus;
- (ii) Menganalisis makna item linguistik atau kolokasinya dalam konteks mikro (atau *parole*); atau
- (iii) Mencerakin makna item linguistik atau kolokasinya dalam konteks makro (atau *parole*).
- (iv) Meneliti makna item linguistik atau kolokasinya dalam konteks ekstralinguistik.

(Peng Liyuan, 2005, pp. 106–108)

Melalui tatacara ini, makna konteks sinkronik ditafsirkan dalam konteks situasi intralinguistik daripada tatacara (i) kepada (iii). Jika maknanya tidak hadir dalam konteks situasi intralinguistik, maknanya pula dianalisis dalam konteks situasi ekstralinguistik, iaitu (iv). Kajian bermula dengan tatacara (i) mengenal pasti makna formal NKK atau kolokasinya dalam Kamus Konfusianisme China *Zhongguo Ruxue Cidian* (1989), Etimologi Frasa *Ci Yuan* (1988), Kamus Besar Cina *Hanyu Da Cidian* (1989–1992) dan Kamus Besar Cina *Hanyu Da Cidian* (2000). Kemudiannya, bagi tatacara (ii) atau (iii), makna konteks sinkronik NKK dirujuk dalam konteks situasi dengan berpandukan kehadiran rujukan makna sama ada dalam konteks mikro atau konteks makro. Bagi NKK yang mempunyai rujukan makna di luar teks kajian, maknanya pula diteliti dalam konteks situasi ekstralinguistik mengikut tatacara (iv). Untuk mentafsirkan makna NKK, nombor ① digunakan untuk merujuk frasa dan klausa yang mengandungi NKK, manakala nombor ②, ③ dan berikutnya digunakan untuk menunjukkan rujukan makna NKK dalam konteks situasi yang dikaji.

DAPATAN KAJIAN DAN PERBINCANGAN

Hasil kajian menunjukkan bahawa konteks situasi merupakan agen penentu makna konteks sinkronik. Nilai kemoralan Konfusianisme (NKK) “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) dan kolokasinya mempamerkan makna konteks sinkronik yang berbeza dalam klasifikasi konteks situasi yang berlainan. Makna konteks sinkronik bukan sahaja merujuk makna konteks sebelum dan selepas yang mendampingi nilai dalam konteks ayat, malah juga merujuk makna konteks sebelum dan selepas dalam wacana teks. Dengan kata lain, pentafsiran makna konteks sinkronik bukan sahaja berdasarkan konteks mikro, iaitu ayat yang mengandungi NKK yang dikaji, malah berdasarkan konteks makro yang terdiri daripada wacana kisah yang menghuraikan dan mencerminkan makna nilai dalam konteks situasi tertentu.

Selain saiz wacana konteks situasi, pola konteks situasi berdasarkan klasifikasi konteks situasi turut memainkan peranan yang penting sebagai penentu jenis tafsiran makna. Kajian mendapati bahawa terdapatnya tiga jenis pola konteks situasi bagi pentafsiran makna konteks sinkronik NKK “仁” (*ren*), iaitu pola konteks situasi umum, konteks situasi khusus dan konteks situasi ekstralinguistik serta empat jenis pola konteks situasi bagi pentafsiran makna konteks sinkronik NKK “义” (*yi*), yakni pola konteks situasi umum, konteks situasi khusus, konteks situasi yang berunsurkan tema dan konteks situasi yang berunsurkan hubungan interpersonal. Didapati pola konteks situasi yang mencerminkan keperibadian watak atau nilai moral yang dipegang oleh watak umum menentukan tafsiran makna umum atau makna formal NKK. Pola konteks situasi yang menyerlahkan keperibadian atau nilai moral khusus atau makna subordinat bagi makna umum NKK pula menentukan tafsiran makna khusus NKK. Selain itu, pola konteks situasi yang berunsurkan tema “setia kawan” menentukan terjemahan makna tema NKK “义” (*yi*). Seterusnya, pola konteks yang bertujuan menyerlahkan hubungan interpersonal antara watak menentukan tafsiran makna berasaskan hubungan interpersonal. Tafsiran makna ekstralinguistik pula ditentukan oleh konteks situasi ekstralinguistik. Selain tafsiran makna umum dan makna khusus, jenis tafsiran makna yang lain menunjukkan bahawa terdapatnya interaksi antara konteks situasi intralinguistik dan ekstralinguistik dalam penentuan jenis tafsiran makna konteks sinkronik NKK. Kesimpulan ini dapat ditunjukkan dalam Jadual 1.

Jadual 1 Saling hubungan antara interaksi konteks, pola konteks situasi dan jenis terjemahan makna konteks sinkronik NKK.

Interaksi konteks	Pola konteks situasi	Jenis tafsiran makna konteks sinkronik NKK
Konteks situasi intralinguistik	Konteks situasi umum	Makna umum
	Konteks situasi khusus	Makna khusus
Konteks situasi intralinguistik dan ekstralinguistik	Konteks situasi yang berunsurkan tema	Makna tema
	Konteks situasi yang berunsurkan hubungan interpersonal	Makna berasaskan hubungan interpersonal
Konteks situasi ekstralinguistik	Konteks situasi ekstralinguistik	Makna ekstralinguistik

Merujuk Jadual 1, perbincangan dapatan kajian bagi pentafsiran makna konteks sinkronik NKK terbahagi kepada kajian data korpus “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) mengikut jenis tafsiran makna. Satu kes yang signifikan daripada 74 data korpus “仁” (*ren*) dan 103 data korpus “义” (*yi*) dikemukakan untuk setiap jenis makna tersebut. Bagi data “仁” (*ren*), perbincangan bermula dengan penelitian data korpus “仁” (*ren*) dan diikuti oleh pentafsiran makna umum, makna khusus dan makna ekstralinguistik, manakala bagi data “义” (*yi*), perbincangan didahului dengan penelitian data korpus “义” (*yi*) dan diikuti oleh pentafsiran makna umum, makna khusus, makna tema dan makna berasaskan hubungan interpersonal. Setiap kes yang dibincangkan didahului dengan teks sumber, transliterasi teks sumber dalam huruf roman yang dicondongkan, glos dan teks sasaran. Transliterasi dan glos yang disertakan bertujuan membantu kefahaman pembaca ekabahasa Melayu. Selain itu, bagi analisis setiap jenis makna berdasarkan tatacara analisis makna konteks berdasarkan sistem sinkronik Peng Liyuan (2005), dikemukakan (a) makna formal NKK atau kolokasinya, dan (b) analisis makna konteks sinkronik NKK atau kolokasinya.

Data Korpus “仁” (*ren*)

NKK “仁” (*ren*) dan kolokasinya dalam *Hikayat Tiga Negara* termasuklah 仁慈 (*renci*), 不仁 (*buren*), 仁德 (*rende*), 宽仁 (*kuanren*), 仁智 (*renzhi*), 仁人 (*renren*), 仁者 (*renzhe*), 仁人君子 (*renren-junzi*),

仁政 (*renzheng*), 仁心 (*renxin*), 仁声 (*rensheng*), 仁风 (*renfeng*), 仁厚 (*renhou*), 仁恩 (*ren'en*), 仁孝 (*renxiao*) serta 仁 (*ren*) dalam 仁义 (*renyi*).

Makna umum

Teks sumber:

檄文曰：“操等谨以大义布告天下：②董卓欺天罔地，灭国弑君；秽乱宫禁，残害生灵；①狼戾不仁，③罪恶充积！（Bab 5, halaman 39）

Transliterasi:

[*Xiwen*] [*yue*]: “[*Cao deng*] [*jin*] [*yi*] [*dayi*] [*bugao*] [*tianxia*]: [*Dong Zhuo*] [*qitian wangdi*], [*mie guo*] [*shi jun*]; [*huiluan*] [*gong jin*], [*canhai*] [*shengling*]; [*langli*] [***buren***], [*zui'e*] [*chongji*]!

Glos:

[Manifesto] [berbunyi]: “[Cao Cao sekalian] [(kata adverba)] [dengan] [tanggungjawab] [memaklumkan] [seisi negara]; [Dong Zhuo] [membelakangkan hukum adat], [menghancurkan negara] [membunuh maharaja]; [menodai] [larangan istana], [membinasakan] [kehidupan]; [kejam] [***zalim***], [angkaranya] [memenuhi]!

Teks sasaran:

Manifesto itu berbunyi: Cao Cao bersama sekutu dengan rasa tanggungjawab dan saksama memaklumkan seisi negara, bahawasanya ②Dong Zhuo telah membelakangkan hukum adat dengan menghancurkan negara dan membunuh maharaja. Perbuatannya bukan sahaja menodai tatasusila dan larangan istana, malah membinasakan kehidupan secara kejam. Ternyata Dong Zhuo ini ①zalim dan **tidak berperikemanusiaan**. ③Kejahatan dan angkaranya memang bertimbun-timbun!

(Bab 5, p. 78)

(a) Makna formal “不仁” (*buren*):

“不仁” (*buren*) bermaksud (1) bengis atau zalim; (2) tidak berpatutan dengan sifat-sifat yang terkandung dalam nilai kemoralan Konfusianisme

“仁” (*ren*); dan (3) kebas atau kehilangan rasa (Etimologi Frasa *Ci Yuan*, 1988, p. 0036).

(b) Analisis makna konteks sinkronik “不仁” (*buren*):

Makna “不仁” (*buren*) diteliti dalam konteks mikro, iaitu konteks sebelum dan selepas frasa adjektif yang mengandungi “不仁” (*buren*). Keperibadian watak Dong Zhuo dalam frasa adjektif ①狼戾不仁 [zalim dan 不仁 (*buren*)] dapat diperhatikan dalam konteks sebelum dan selepas frasa tersebut:

Konteks mikro ini menunjukkan bahawa Dong Zhuo ③banyak membuat angkara dengan ②menghancurkan negara, membunuh maharaja dan membinasakan kehidupan secara kejam. Perbuatan Dong Zhuo mencerminkan kezalimannya seperti serigala, iaitu makna secara literal bagi ①狼戾. Selain itu, “不仁” (*buren*) mempunyai makna formal “zalim” berdasarkan konteks situasi ini. Oleh itu, makna konteks sinkronik “不仁” (*buren*) dapat ditafsirkan sebagai “zalim” dalam konteks situasi intralinguistik ini. Dapat diperhatikan bahawa “不仁” (*buren*) yang ditafsirkan sebagai “tidak berperikemanusiaan” dalam teks sasaran juga melambangkan keperibadian yang zalim.

Makna khusus

Teks sumber:

福曰：“吾自颍上来此，②闻新野之人歌曰“新野牧，刘皇叔；自到此，民丰足。”①可见使君之仁德 及人也。”

(Bab 35, halaman 298)

Transliterasi:

[Fu] [yue]: “[Wu] [zi] [Ying Shang] [lai] [ci], [wen] [Xin Ye] [zhi] [ren] [ge] [yue] “[Xin Ye] [mu], [Liu huangshu]; [zi] [dao] [ci], [min] [fengzu].” [Kejian] [shijun] [zhi] [rende] [ji] [ren] [ye].”

Glos:

[Dan Fu] [berkata]: “[Saya] [sejak] [Ying Shang] [datang] [sini], [dengar] [Xin Ye] [yang] [orang] [mendengarkan] [berkata] “[Xin Ye] [pemerintah], [bapa saudara Liu]; [sejak] [datang] [sini], [rakyat] [serba

ada.” [Diketahui] [Orang Mulia] [yang] [**bernilai moral yang mulia**] [kepada] [orang] [(kata bantu)].”

Teks sasaran:

Dan Fu membalas, “Apabila datang dari Ying Shang, ^②saya ada mendengar penduduk Xin Ye yang mendendangkan: “Orang Mulia Xin Ye, Liu Bei, bapa saudara maharaja, sejak berkhidmat di sini, hidup rakyat serba ada.” ^①Inilah yang dapat menunjukkan **budi dan jasa** Orang Mulia sudah ditaburkan kepada rakyat jelata.”

(Bab 35, pp. 694–695)

(a) Makna formal “仁德” (*rende*):

“仁德” (*rende*) bermaksud nilai moral yang mulia yang merujuk abdi terhadap pembasmian kejahatan dan menyayangi orang tanpa berbelah bahagi. (Kamus Besar Cina *Hanyu Da Cidian*, 1990, p. 1100).

Analisis makna konteks sinkronik “仁德” (*rende*):

Makna “仁德” (*rende*) diteliti dalam konteks mikro, iaitu konteks sebelum dan selepas klausa yang mengandungi “仁德” (*rende*). Keperibadian watak Liu Bei dalam klausa ^①可见使君之仁德及人也 [Diketahui “仁德” (*rende*) Orang Mulia ditaburkan kepada orang] dapat diperhatikan dalam konteks sebelum klausa tersebut:

Konteks mikro ini menunjukkan bahawa penduduk Xin Ye menyanjung budi atau jasa baik Liu Bei dengan dendangan manis “^②sejak Liu Bei berada di sini, hidup rakyat serba ada”. Konteks ini menunjukkan secara tidak langsung bahawa Liu Bei telah menaburkan bakti atau berbudi kepada penduduk Xin Ye. Oleh itu, makna konteks sinkronik “仁德” (*rende*) dapat ditafsirkan sebagai “budi” atau “jasa baik” dalam konteks situasi intralinguistik ini. Tafsiran makna ini juga merupakan makna subordinat bagi makna formal “仁德” (*rende*).

Makna ekstralinguistik

Teks sumber:

天云垣其既立兮，家愿得乎双逞，^①扬仁化于宇宙兮，尽肃恭于上京。

(Bab 44, halaman 366)

Transliterasi:

[*Tian yun yuan*] [*qi*] [*ji*] [*li*] [*xi*], [*jia*] [*yuan*] [*de*] [*hu*] [*shuang*] [*cheng*], [*yang*] [***ren***] [*hua yu*] [*yuzhou*] [*xi*], [*jin*] [*su*] [*gong yu*] [*shang jing*].

Glos:

[Menara langit dan awan] [ia] [sudah] [tersergam] [(kata bantu)], [rumah] [impian] [peroleh] [(kata adverba)] [kedua-dua] [peroleh], [ditaburkan] [***kasih sayang***] [di] [dunia] [(kata bantu)], [penuh] [agung] [menyanjung] [negara].

Teks sasaran:

Menara ini tersergam hingga mencecah mega di angkasa,
Yang melambangkan negara terlepas daripada huru-hara dan bencana.
Dari sini boleh ^①ditaburkan **asuhan budi dan didikan nilai murni**,
Supaya menjadi simbol sanjungan dan pujaan seisi negara.

(Bab 44, p. 850)

(a) Makna formal “仁” (*ren*):

Makna asas “仁” (*ren*) ialah kasih sayang, yakni mengasihi atau menyayangi manusia secara umum. Maknanya dikembangkan dan meliputi (1) kasih sayang terhadap orang yang mempunyai hubungan darah; (2) kasih sayang terhadap masyarakat; (3) hormat, lembut, amanah, bijak, berbudi, menunaikan janji dan pelbagai sifat moral yang lain (Kamus Konfusianisme China *Zhongguo Ruxue Cidian*, 1989, p. 608).

(b) Analisis makna konteks sinkronik “仁” (*ren*):

Bagi konteks situasi yang menggambarkan penggunaan “仁” (*ren*) dalam puisi “Tong Que Tai Fu” karangan Cao Zhi, maknanya diteliti dalam konteks situasi ekstralinguistik, iaitu pentafsiran pengarang asal terhadap “仁” (*ren*). “仁” (*ren*) dalam ^①扬仁化于宇宙兮 [taburkan “仁” (*ren*) ke seluruh dunia] ialah “pemerintahan kasih sayang (*Tong Que Tai Fu* (*Yuanwen. Yiwen. Zhushi*) *Quanwen yuedu*) atau (Pembacaan teks penuh Tong Que Tai Fu (Teks sumber. Teks sasaran. Penerangan) (<http://www.xuehua.us/2019/03/17>). Oleh itu, makna konteks sinkronik “仁” (*ren*) ditafsirkan sebagai “pemerintahan kasih sayang” dalam konteks situasi ekstralinguistik yang mengandungi rujukan makna ekstratekstual.

Data Korpus “义” (yì)

NKK “义” (yì) dan kolokasinya dalam *Hikayat Tiga Negara* termasuklah “忠义” (zhongyi), “不义” (buyi), “无义” (wuyi), “大义” (dayi), “义气” (yiqi) dan “高义” (gaoyi).

Makna umum

Teks sumber:

闻知曹操与吕布相持，^②谋士审配进曰：“吕布，豺虎也；若得兖州，必图冀州……”^③糜竺曰：“吕布乃虎狼之徒，不可收留；收则伤人矣。”^④玄德曰：“……今彼穷而投我，岂有他心！”

(Bab 13, halaman 103)

张飞曰：“^①吕布本无义之人，杀之何碍！”^⑤玄德曰：“他势穷而来投我，我若杀之，亦是不义。”

(Bab 14, halaman 124)

Transliterasi:

[Wenzhi] [Cao Cao] [yu] [Lu Bu] [xiangchi], [moushi] [Shen Pei] [jin] [yue]: “[Lu Bu] [bao] [hu] [ye]: [ruo] [de] [Yan Zhou] [bi] [tu] [Ji Zhou]……” [Mi Zhu] [yue]: “[Lu Bu] [nai] [hu] [lang] [zhi] [tu], [bu ke] [shouliu]; [shou] [ze] [shang ren] [yi].” [Xuande] [yue]: “[Jin] [bi] [qiong] [er] [tou] [wo], [qi] [you] [ta] [xin]!”

[Zhang Fei] [yue]: “[Lu Bu] [ben] [wuyi] [zhi] [ren], [shazhi] [he ai]!” [Xuande] [yue]: “[Ta] [shi] [qiong] [er] [tou] [wo], [wo] [ruo] [shazhi], [yi] [shi] [buyi].

Glos:

[Dengar] [Cao Cao] [dan] [Lu Bu] [bertempur], [Penasihat Tentera] [Shen Pei] [datang] [berkata]: “[Lu Bu] [harimau bintang] [(kata bantu)]: [kalau] [dapat] [Wilayah Yan Zhou] [mesti] [menawan] [wilayah Yi Zhou]……” [Mi Zhu] [berkata]: “[Lu Bu] [ialah] [harimau] [serigala] [yang] [orang], [tidak boleh] [terima]; [terima] [akan] [mencederakan orang] [(kata bantu).” [Xuande] [berkata]: “[Kini] [dia] [terdesak] [lantas] [menumpang] [saya], [kenapa] [ada] [lain] [niat]!”

[Zhang Fei] [berkata]: “[Lu Bu] [sebenarnya] [tidak adil] [yang] [orang], [bunuhnya] [tidak apa!]” [Xuande] [berkata]: “[Dia] [kuasa] [terdesak] [maka] [menumpang] [saya], [saya] [kalau] [bunuhnya], [juga] [adalah] [tidak adil].

Teks sasaran:

Yuan Shao yang berada di Yi Zhou mendengar berita bahawa Cao Cao sedang bertempur dengan Lu Bu. ^②Penasihat Tentera Shen Pei menyarankan, “Lu Bu itu garang seperti serigala, juga harimau. Sekiranya dia dapat menawan wilayah Yan Zhou, tentu dia akan cuba menawan wilayah Yi Zhou.....” ^③Mi Zhu mencela, Sebenarnya, Lu Bu itu orang yang bersifat seperti serigala, juga harimau, jadi dia tidak patut diterima. Kalau dia diterima, pasti dia akan mencederakan ramai orang!”..... Liu Xuande menjelaskan, “..... Kini, dia terdesak sebab itu dia mahu datang menumpang, tidak mungkin dia ada niat lain.”

(Bab 13, pp. 226–227)

Zhang Fei menyuarakan, “^①Lu Bu itu sebenarnya **bukan orang yang setia kawan**. Apa salahnya kalau dia dibunuh?” ^⑤Liu Xuande menjelaskan, “Dia datang meminta perlindungan daripada saya kerana terdesak dan terhimpit. Kalau saya bunuh dia, ini bermakna saya juga tidak setia kawan.”

(Bab 14, halaman 264)

(a) Makna formal “无义” (*wuyi*):

“无义” (*wuyi*) bermakna (1) tidak mengikut jalan yang betul, tidak adil; (2) tidak mengenang budi persahabatan; dan (3) tidak bermakna (Kamus Besar Cina *Hanyu Da Cidian*, 2000, p. 1442).

Analisis makna konteks sinkronik “无义” (*wuyi*):

Makna “无义” (*wuyi*) diteliti dalam konteks makro, iaitu konteks sebelum dan selepas klausa yang mengandungi “无义” (*wuyi*). Sifat atau keperibadian yang dinyatakan dalam klausa ^①吕布本无义之人 [Lu Bu sebenarnya orang yang 无义 (*wuyi*)] dapat diperhatikan dalam konteks sebelum frasa tersebut:

Konteks makro ini menunjukkan ②. ③keperibadian Lu Bu yang seperti binatang buas, iaitu ②merampas wilayah orang lain atau ③mencederakan orang apabila mendapat keuntungan atau diterima seseorang. Namun begitu, ④. ⑤nasihat orang lain kepada Liu Xuande tidak diterimanya disebabkan oleh sifatnya yang sentiasa berbudi kepada orang yang meminta bantuan. Berdasarkan konteks yang menggambarkan bahawa Lu Bu seorang yang tidak mengengang budi persahabatan dengan menjahanamkan orang yang membantunya, makna konteks sinkronik “无义” (*wuyi*) yang terserlah dalam nasihat Zhang Fei kepada Liu Xuande dapat ditafsirkan sebagai “tidak berbudi” dalam konteks situasi intralinguistik ini.

Makna khusus

Teks sumber:

嘉曰：“②绍以逆动，③公以顺率，①此义胜也。”

(Bab 18, p. 157)

Transliterasi:

[*Jia*] [*yue*]: “[*Shao*] [*yi*] [*ni*] [*dong*], [*gong*] [*yi*] [*shun*] [*shuai*], [*ci*] [*yi*] [*sheng*] [*ye*].”

Glos:

[*Guo Jia*] [*berkata*]: “[*Yuan Shao*] [*dengan*] [*pemberontakan*] [*berjuang*], [*tuan*] [*dengan*] [*ketenteraman*] [*memimpin*], [*ini*] [**wajar dan berpatutan**] [*menang*] [*(kata bantu)*].”

Teks sasaran:

Guo Jia mengulas, “②Yuan Shao berjuang atas dasar pemberontakan, tapi ③tuan memimpin tentera atas dasar menegakkan kedaulatan. ①Inilah kelebihan tuan dari segi **keadilan**.”

(Bab 18, p. 352)

(a) Makna formal “义” (*yi*):

“义” (*yi*) bermakna (1) wajar dan berpatutan; (2) berpatutan dengan rukun dan prinsip Konfusianisme, dan selalunya bertentangan dengan faedah individu; (3) norma prinsip moral yang selalunya dikaitkan dengan “仁” (*ren*) dan mengandungi makna seperti hormat kepada golongan

senior, pendeta dan sebagainya; dan (4) prinsip, kebenaran (Kamus Konfusianisme China *Zhongguo Ruxue Cidian*, 1989, pp. 561–562).

(b) Analisis makna konteks sinkronik “义” (*yi*):

Makna “义” (*yi*) diteliti dalam konteks mikro, iaitu konteks sebelum dan selepas klausa yang mengandungi “义” (*yi*). Keperibadian watak dalam klausa ① 此义胜也 [“义” (*yi*) ini menang] dapat diperhatikan dalam konteks sebelum klausa tersebut:

Konteks mikro ini menggambarkan ③perjuangan bagi memelihara ketenteraman merupakan perjuangan yang adil, yang bertentangan dengan ②Yuan Shao yang berjuang atas dasar pemberontakan. Oleh itu, makna konteks sinkronik “义” (*yi*) dapat ditafsirkan sebagai “keadilan” dalam konteks situasi intralinguistik ini. Tafsiran makna ini diperoleh daripada konteks situasi khusus ini yang menekankan mesej budaya menuntut keadilan demi ketenteraman dan kesejahteraan hidup rakyat dalam ajaran nilai Konfusianisme “义” (*yi*).

Makna tema

Teks sumber:

操曰：“①素慕云长忠义，今日幸得相见，足慰平生之望。”

(Bab 25, p. 213)

Transliterasi:

[Cao] [yue]: “[Su] [mu] [Yunchang] [zhongyi], [jinri] [xing] [de] [xiangjian], [zu] [wei] [pingsheng] [zhi] [wang].”

Glos:

[Cao] [berkata]: “[Sekian lama] [mengagumi] [Yunchang] [taat setia], [hari ini] [mujurnya] [dapat] [berjumpa], [cukup] [meredakan] [selama ini] [yang] [harapan].”

Teks sasaran:

“①Sudah lama saya kagum semangat setia kawan Yunchang. Mujurlah hari ini kita dapat berjumpa. Barulah dapat meredakan kerinduan hati selama ini,” jawab Cao Cao.

(Bab 25, p. 489)

(a) Makna formal “忠义” (*zhongyi*):

“忠义” (*zhongyi*) bermaksud (1) taat setia dan adil; serta merujuk (2) orang yang taat setia dan adil (Kamus Besar Cina *Hanyu Da Cidian*, 1991, p. 419).

(b) Analisis makna konteks sinkronik “忠义” (*zhongyi*):

“义” (*yi*) dalam konteks mikro ^①merujuk keperibadian “setia kawan” yang dipegang oleh watak ^①Guan Yunchang. Disebabkan konteks situasi tidak memberikan maklumat tentang ciri-ciri “忠义” (*zhongyi*), maka “忠义” (*zhongyi*) ditafsirkan maknanya berdasarkan peristiwa yang mencerminkan keperibadian Guan Yunchang serta tema yang merujuk keperibadian Guan Yunchang secara umum.

Keperibadian watak Guan Yunchang dirujuk dalam konteks situasi intralinguistik yang mencerminkan kesetiakawannya terhadap sahabat karib dalam segala kejadian yang berlaku, bermula dengan peristiwa melafazkan ikrar sumpah menjadi adik-beradik dengan Liu Bei dan Zhang Fei di samping sehidup dan semati dalam apa-apa jua dugaan sehinggalah melindungi sahabat karibnya dalam kesusahan di samping bersepakat untuk mempertahankan Dinasti Han yang diketuai oleh Liu Bei. Tambahan pula, nilai kesetiakawanan ini juga merupakan tema *Hikayat Tiga Negara* yang dikhususkan pada pengolahan keperibadian Guan Yunchang. Oleh itu, terdapat interaksi antara konteks situasi intralinguistik dan ekstralinguistik dalam kes ini.

Makna berasaskan hubungan interpersonal

Teks sumber:

②布见了此马，大喜，③谢肃曰：“兄赐此龙驹，将何以为报？” 肃曰：“①某为义气而来，④岂望报乎！”

(Bab 3, halaman 28)

Transliterasi:

[Bu] [jian le] [ci ma], [da xi], [xie] [Su] [yue]: “[Xiong] [ci] [ci longju], [jiang] [he yi] [wei] [bao]?” [Su] [yue]: “[Mou] [wei] [yiqi] [er] [lai], [kai] [wang] [bao] [hu]!”

Glos:

[Lu Bu] [melihat] [kuda ini], [sangat girang], [mengucapkan terima kasih] [Lu Su] [berkata]: “[Abang] [menghadihkan] [kuda yang cantik ini], [akan] [dengan apa] [untuk] [membalas]?” [Lu Su] [berkata]: “[Saya] [demi] [**kesetiaan**] [(kata hubung)] [datang], [(kata adverba)] [mengharapkan] [balasan] [(kata bantu)]”

Teks sasaran:

②Lu Bu yang melihat kuda itu berasa sangat girang. Dia mengucapkan ribuan terima kasih kepada Li Su, “Abang telah menghadihkan kuda yang istimewa untuk saya, entah macam manalah saya dapat membalas budi abang.” ③Li Su menjawab, “Saya ini datang kerana **semangat setia kawan**, ④bukan berharap mendapat sebarang balasan.”

(Bab 3, halaman 55)

(a) Makna Formal “义气” (*yiqi*):

“义气” (*yiqi*) bermaksud (1) kesetiaan; dan (2) semangat rela mengambil risiko atau mengorbankan diri atas kesetiakawanan (Kamus Besar Cina *Hanyu Da Cidian*, 1990, p. 178).

(b) Analisis makna konteks sinkronik “义气” (*yiqi*):

Merujuk hubungan antara watak Li Su dan Lu Bu, konteks makro menunjukkan bahawa ③Li Su telah menghadihkan kuda yang istimewa kepada orang sekampungnya ②Lu Bu dan ④tidak mengharapkan sebarang balasan daripada Lu Bu. Berdasarkan kelakuan yang mengasihi sahabat dalam konteks situasi intralinguistik ini dan hubungan interpersonal sebagai sahabat baik antara Li Su dan Lu Bu dalam konteks situasi ekstralinguistik, makna konteks sinkronik “义气” (*yiqi*) dapat ditafsirkan sebagai “setia kawan” atau “setia kepada kawan”. Lantaran itu, terdapatnya interaksi antara kedua-dua jenis konteks situasi ini.

KESIMPULAN

Artikel ini meneliti makna konteks sinkronik nilai kemoralan Konfusianisme (NKK) “仁” (*ren*) dan “义” (*yi*) dalam konteks situasi *Hikayat Tiga Negara*. Makna konteks ini dianalisis berdasarkan kaedah analisis makna konteks berdasarkan sistem sinkronik Peng Liyuan (2005)

bagi mentafsirkan makna konteks sinkronik mengikut klasifikasi konteks situasi yang terdiri daripada konteks situasi umum, konteks situasi khusus dan konteks situasi ekstralinguistik. Kajian mendapati bahawa terdapat juga konteks situasi yang berunsurkan tema dan konteks situasi yang berunsurkan hubungan interpersonal dalam klasifikasi konteks situasi berpandukan hikayat ini. Penambahan dua jenis pola konteks situasi ini penting bagi mentafsirkan makna konteks sinkronik NKK secara spesifik. Mengikut kaedah pentafsiran makna konteks berdasarkan sistem sinkronik, konteks situasi terbahagi kepada konteks situasi intralinguistik dan ekstralinguistik. Konteks situasi intralinguistik ialah konteks mikro dan makro yang merupakan rujukan makna konteks NKK, manakala konteks situasi ekstralinguistik pula merujuk makna konteks di luar teks hikayat. Kedua-dua jenis makna umum dan makna khusus dapat ditafsirkan dalam konteks situasi intralinguistik, manakala makna ekstralinguistik pula dapat ditafsirkan dalam konteks situasi ekstralinguistik. Berlainan daripada kaedah ini, kajian turut mendapati bahawa terdapatnya interaksi antara konteks situasi intralinguistik dan ekstralinguistik dalam penentuan makna tema dan makna berasaskan hubungan interpersonal bagi NKK “义” (*yi*).

Dapat disimpulkan bahawa makna konteks sinkronik NKK dapat dianalisis berdasarkan konteks situasi *Hikayat Tiga Negara*. Hasil kajian menunjukkan bahawa makna konteks NKK “仁” (*ren*) terbahagi kepada makna umum, makna khusus dan makna ekstralinguistik, manakala makna konteks NKK “义” (*yi*) pula terbahagi kepada makna umum, makna khusus, makna tema dan makna berasaskan hubungan interpersonal. Kajian ini menyumbang kepada analisis makna konteks sinkronik NKK secara tepat dan sistematik berpandukan pentafsiran maknanya dalam pola konteks situasi. Di samping pentafsiran makna umum NKK berdasarkan konteks ayat atau berlandaskan tujuan dan fahaman budaya penterjemah dalam kajian lepas, kajian ini turut menyumbang kepada penemuan makna khusus, makna ekstralinguistik, makna tema dan makna hubungan interpersonal dalam pentafsiran makna konteks NKK.

PENGHARGAAN

Penulisan artikel ini merupakan hasil penyelidikan yang dijayakan dengan pembiayaan daripada Geran Bridging USM, 304.PHUMANITI.6316303.

RUJUKAN

- Ames, R. T. & Rosemont Jr. H. (1998). *The Analects of Confucius: A Philosophical Translation*. New York: Ballantine Pub. Group.
- Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. London: Oxford University Press.
- Cao Hui. (2007). On Explication of Cultural Context in English Versions of Lun Yu [Tesis Sarjana]. Dalian University of Technology, Liaoning, China.
- Chen Xiao-qiang. (2002). Lun Lun Yu zhong “Ren” de Duoceng Tongyi [Kesatuan Ranahan Makna Ren dalam Analek Konfusius]. *Journal of Gansu Education College (Social Sciences)*, 18(1), 40–44.
- Chen Yue. (2014). Lun Yu Hexin Gainianci Fanyi de Kuayiben Duibi Yanjiu [Kajian perbandingan terjemahan kata nukleus dalam Analek Konfusius] Tesis sarjana tidak diterbitkan. Hainan Normal University, Hainan, China.
- Dai Xiaoguang. (2017). Shi Lun Qingjing Yujing de Yingxing Gongneng Zai Wenxue Fanyi Zhong de Xianxing Zuoyong [Kajian kesan eksplisit konteks situasi daripada fungsi implisitnya dalam terjemahan sastera]. *Journal of Lanzhou Institute of Education*, 33(7), 142–143.
- Dai Yangping. (2010). Lun Yu Hexin Linian “Ren” de Yingyi Yanjiu [Kajian terjemahan bahasa Inggeris konsep nukleus “ren” dalam Analek Konfusius]. *Journal of Chongqing University of Science and Technology (Social Science Edition)*, 15, 115–116.
- Editorial Guang Dong, Guang Xi, Hunan and Henan. (1988). *Ci Yuan* [Etimologi frasa]. 4th Edition. China: The Commercial Press.
- Firth, J. R. (1935). The Technique of Semantics. *Transactions of the Philological Society*, 34(1), 36–73.
- Gao Shanshan. (2011). Lun Xianqin Rujia Zhi ‘Yi’ de Daode Jingshen [Semangat Moral Konfusianisme ‘Yi’ pada Zaman Pra-Qin] [Tesis Sarjana]. Northeast Normal University, Changchun, China.
- Gao Zhihui. (1980). *Zhongguo Wenxue Jianshi* [Sejarah ringkas sastera China]. Harbin: Heilongjiang People’s Publishing House.
- Ge Rongjin. (2002). *Ruxue Jingyun Xin Shi* [Penerangan Baharu tentang Makna Mendalam Konfusianisme]. Jinan: Qilu Press.
- Guan Yong. (2008). Chuantong “Zhongyi” Sixiang Ji Qi Xiandai Jiazhi [Pemikiran “Kesetiakawanan” Tradisi dan Signifikannya dalam Era Moden. Tesis Sarjana tidak diterbitkan. Qufu Normal University, Qufu, China.
- Halliday, M. A., & Hasan, R. (1985). *Language, Text and Context: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective*. Victoria: Deakin University Press.
- Jia Yong-xing. (2010). Lun San Guo Yan Yi Zhi “Yi” Yu Qingjie de Guanxi [Hubungan antara “Yi” dan Episod dalam Hikayat Tiga Negara]. *Journal of Putian University*, 17(3), 59–63.

- Kang Yu. (2007). Rujia Meide Yu Dangdai Shehui [Sifat Murni Konfusianisme dan Masyarakat Kontemporer]. Disertasi Doktor Falsafah tidak diterbitkan. Heilongjiang University, Harbin, China.
- Kong Renfei. (2008). San Guo Yan Yi: Wenxue de Lun Yu [Hikayat Tiga Negara: Konfusianisme dalam sastra]. *Shidai Wenxue*, (12), 117–118.
- Kong Weizhen. (2011). *On the English Translation of Ren, Li, Junzi in the Analects in Terms of Cultural Translation Theory* (Tesis Sarjana tidak diterbitkan). Hunan: Central South University.
- Ling Yu. (1997). Simbol: Keangkuhan dan Kegemilangan dalam Kehidupan: Makna Budaya dalam *Hikayat Tiga Negara* [Fuhao: Shengming de Xuwang Yu Huihuang: San Guo Yan Yi de Wenhua Yiyun]. Changsha: Hunan Normal University.
- Liu Changxin. (2009). Rujia Renxue Lunli Sixiang Tanxi [Kajian Pemikiran Etika Konfusianisme ‘Ren’]. *Journal of China University of Petroleum (Edition of Social Sciences)*, 25(2), 29–33.
- Luo Guanzhong. (1973). *San Guo Yan Yi [Hikayat Tiga Negara]*. Edisi ke-3. Beijing: People’s Literature Publishing House.
- Luo Guanzhong. (1973). *Hikayat Tiga Negara*. Terjemahan Yuen Boon Chan dan Woo Tack Lok. (2012). Kuala Lumpur: DBP.
- Luo Zhufeng dan Jawatankuasa Editorial Kamus Besar Cina. (1989–1992). Kamus Besar Cina [*Hanyu Da Cidian*]. Shanghai: Chinese Dictionary Publishing House.
- Luo Zhufeng dan Jawatankuasa Editorial Kamus Besar China. (2000). *Hanyu Da Cidian (Puji ban)* [Kamus Besar China (Edisi umum)]. Shanghai: Chinese Century Publishing House.
- Lu Ping. (2004). Wenxue fanyi zhong de yujing wenti [Masalah konteks dalam terjemahan sastra]. *Chinese Translators Journal*, 25(5), 59–62.
- Lu Shizhong. (1988). Kongzi Lunli Sixiang Tixi Jianlun [Asas Sistem Pemikiran Teori Konfusius]. *Dongyue Tribune*, (4), 40–45.
- Malinowski, B. (1923/1946). The Problem of Meaning in Primitive Languages. Ogden, C. K. & I. A. Richards (Eds.), *The Meaning of Meaning: A Study of the Influence of Language upon Thought and of the Science of Symbolism*. 8th Edition. New York: Harcourt, Brace & World, Inc., 296–336.
- Peng Liyuan. (2005). Lun Yujinghua de Fanyi [Pengkonteksan dalam terjemahan]. Tesis Doktor Falsafah tidak diterbitkan. Changsha : Hunan Normal University.
- Qian Xun. (1991). *Xianqin Ruxue* [Konfusianisme pada zaman Pra-Qin]. Shenyang: Liaoning Education Press.
- Sang Longyang. (2016). Lun Yu hexin gainian ci de yingyi celue tanxi [Analisis strategi terjemahan istilah nukleus Analek Konfusius ke dalam bahasa Inggris]. *Journal of Jiujiang University (Social Science Edition)*, 182, 90–93.

- Tan Xiaoli. (2011). *He'erbutong— An Lezhe ruxue dianji hezuo yingyi yanjiu* [Keharmonian dalam perbezaan— Kajian terjemahan karya klasik Konfusianisme ke dalam bahasa Inggeris oleh Roger Ames dan Rosemont] Tesis Doktor Falsafah tidak diterbitkan. Shanghai: Fudan University.
- Tong Que Tai Fu (Yuanwen. Yiwen. Zhushi) Quanwen yuedu [Pembacaan teks penuh Tong Que Tai Fu (Teks sumber. Teks sasaran. Penerangan)]. Diakses daripada <http://www.xuehua.us/2019/03/17> [17 Mac 2019].
- Wang Hui. (2001). Lun Yu zhong jiben gainianci de fanyi [Penterjemahan istilah konsep asas dalam Analek Konfusius]. *Journal of Shenzhen University (Humanities and Social Sciences)*, 18(5), 116–121.
- Wu Feng & Song Yifu (Eds.). (1992). *Zhonghua Ruxue Tongdian* [Kamus sejarah Konfusianisme China]. California: Nan Hai Publishing Co.
- Xie Youlian. (2018). Wenhua Xietiao Shijiao Xia Ruxue Shuyu De Yingyi Wenti— Yi Lun Yu Zhong de “Ren” de Jiedu Wei Li [Masalah penterjemahan istilah Konfusianisme ke dalam bahasa Inggeris dari perspektif koordinasi budaya-Satu kajian pentafsiran “ren” dalam Analek Konfusius]. *Journal of Jining University*, 39(2), 80–86.
- Xu Jie. (2012). *Wenxue Yujing Yanjiu* [Kajian konteks kesusasteraan](Tesis Doktor Falsafah tidak diterbitkan). Hangzhou: Zhejiang University.
- Yan Qing & Wang Antian. (2012). San Guo Yan Yi Zhong “Yi” de Wenhua Jiexi [Pentafsiran Makna Budaya dalam *Hikayat Tiga Negara*]. *Literature Education* (1), 28–29.
- Yang Guorong. (1994). *Shan De Lichen- Rujia Jiazhi Tixi de Lishi Yanhua Ji Qi Xiandai Zhuanhuan* [Perjalanan yang baik— Perkembangan sejarah dan perubahan aksiologi Konfusianisme pada zaman terkini]. Shanghai: Shanghai People Publishing House.
- Yang Ping. (2008). Analisis Terjemahan Bahasa Inggeris terhadap “Ren” dalam Analek Konfusius [Lunyu hexin gainian “ren” de yingyi fenxi]. *Foreign Languages and Their Teaching*, 227(2), 61–63.
- Yin Xiao-juan. (2012). Lun Yu Si Ge Yiben Zhong “Ren” de Yingyi Xiaoguo Duibi [Perbandingan Kesan Terjemahan “Ren” Dalam Empat Versi Terjemahan Bahasa Inggeris Analek Konfusius]. *Journal of Yichun College*, 34(9), 109–115.
- Zhang Jiwen. (2009). Lun Yu Gainianci Ciyi Jiedu Yu Fanyi [Pemahaman dan Penterjemahan Kata Berunsur Budaya dalam Analek Konfusius]. *Journal of Changchun University*, 19(7), 46–49.
- Zhang Jie, Zhang Yahong & Zhu Yamei. (2013). Fanyi Huodong Zhong Yujing Guanlian de Yanjiu [Kajian kerelevanan konteks dalam aktiviti terjemahan]. *Overseas English*, 156–157.
- Zhang Yang. (2013). An Lezhe Lun Yu Yingyi Ben Jiedu [Pentafsiran Lun Yu terjemahan Ames dan Rosemont dalam bahasa Inggeris]. *Journal of Weifang Engineering Vocational College*, 26 (1), 72–74.

- Zhang Ya-qiong. (2009). Zhongxin De Cuihui Yu Yiyan— Jian Ping Ruxue Shuyu “Ren” De Wuzhong Yingyi [Keruntuhan kesetiaan dan difference dalam terjemahan— Dengan kritikan terhadap lima versi terjemahan istilah Konfusianisme “ren”]. *Journal of Chongqing Jiaotong University (Social Sciences Edition)*, 9(5), 123–125.
- Zhang Yi. (1993). *Wenxue Wenti Gaishuo* [Pengantar Teks Kesusasteraan]. Beijing: Renmin University of China Publishing House.
- Zhao Jihui & Guo Hou’an. (1989). *Zhongguo Ruxue Cidian* [Kamus Konfusianime China]. Shenyang: Liaoning Publication House.
- Zheng Tiesheng. (2000). *San Guo Yan Yi Xushi Yishu* [Seni Naratif San Guo Yan Yi]. Beijing: Xinhua Publishing House.
- Zhu Hanbin. (2001). Yi “Yi” Wei Xian, Yi “Ren” Wei Ben— Jianxi San Guo Yan Yi de Daodeguan Yu Zhengzhiguan [Ideologi Politik Dan Kemoralan Dalam *Hikayat Tiga Negara* yang Mengutamakan Nilai “Yi” dan Berpaksikan Nilai “Ren”]. *Journal of Ezhou University*, 8(3), 68–69.
- Zhu Qianhai. (2003). *Renshi Ruxue* [Pengantar Konfusianisme]. Kuala Lumpur: Persatuan Kajian Akademik Zhu Xi Malaysia.

Diperoleh (*received*): 25 September 2019

Diterima (*accepted*): 24 November 2020